

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА
ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ПРАВА ЛЮДИНИ В «КОВІДНОМУ» СВІТІ

до Дня науки

**Збірник наукових статей, тез доповідей
та повідомлень за матеріалами
Міжнародної науково-практичної конференції
*14 травня 2021 року***

Харків
2021

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. *Гетьман А.П.*, д-р юрид. наук, проф. *Битяк Ю.П.*, д-р юрид. наук, проф. *Гаращук В.М.*, д-р юрид. наук, проф. *Настюк В.Я.*, д-р юрид. наук, проф. *Степанюк А.Х.*, канд. юрид. наук, доц. *Бойко І.В.*, канд. юрид. наук, доц. *Зима О.Т.*, канд. юрид. наук, доц. *Зуй В.В.*, канд. юрид. наук, доц. *Ігнатченко І.Г.*, канд. юрид. наук, доц. *Ковтун М.С.*, канд. юрид. наук, доц. *Кононенко В.А.*, канд. юрид. наук, доц. *Котвяковський Ю.О.*, канд. юрид. наук, доц. *Мех Ю.В.*, канд. юрид. наук, доц. *Соловійова О.М.*, канд. юрид. наук *Белікова М.І.*, канд. юрид. наук *Зелінська Я.С.*, канд. юрид. наук *Спасенко В.О.*

Права людини в «ковідному» світі: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (14 травня 2021 року). Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. 2021. 340 с.

У збірнику представлені наукові праці учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Права людини в «ковідному» світі», яка відбулася 14 травня 2021 року в Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого. Захід був організований кафедрами адміністративного права, адміністративного права та адміністративної діяльності Університету.

До збірника увійшли наукові статті, тези доповідей та повідомлень учасників конференції (українською та англійською мовами). Публікації відображають результати наукових пошуків авторів із висвітлення актуальних питань: епідемічні загрози як виклики для сучасного світу; зміст публічного інтересу у сфері громадського здоров'я в умовах пандемії коронавірусної хвороби SARS-CoV-2; обмеження прав людини і бізнесу, пов'язані з протидією пандемії, та їх правомірність; прогнози щодо змін у каталозі прав людини у «ковідному» та «постковідному» світі.

Збірник розраховано на науковців, викладачів, практичних працівників, студентів, а також широке коло читачів, які цікавляться цією проблематикою.

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ:

Паралель медичних і юридичних питань Covid-19

Волянський Андрій, доктор медичних наук, клінічний імунолог, завідувач лабораторією імунореабілітології Інституту мікробіології і імунології імені І. І. Мечникова АМН України

Обмеження конституційного права людини на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування: COVID – 19 V. легітимних очікувань

Сенюта Ірина, докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри медичного права Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, голова Комітету медичного і фармацевтичного права та біоетики НААУ

Права людини у сфері охорони здоров'я та їх реалізація в умовах пандемії: виклики і рішення

Грецьова Радмила, адвокатка, кандидатка юридичних наук, директорка Навчально-наукового центру медичного права, доцентка кафедри службового та медичного права Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, членкиня Ради Директорів Всесвітньої Асоціації медичного права

Допустимість втручання у сімейне життя під час «ковідного» та «постковідного» етапів суспільного розвитку

Менджул Марія, докторка юридичних наук, професорка кафедри цивільного права та процесу Ужгородського національного університету

енергії споживачу». Офіційне видання «Урядовий кур'єр» — від 18.04.2018 — № 75.

6. Закон України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг». Офіційне видання «Урядовий кур'єр» — від 07.12.2016 — № 230.

7. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 14.03.2018 № 312 «Про затвердження Правил роздрібного ринку електричної енергії». Офіційне видання «Урядовий кур'єр» – від 18.04.2018 — № 75.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри правосуддя Сумського Національного аграрного університету Котвяковський Ю.О.

МЕНДЖУЛ МАРІЯ ВАСИЛІВНА

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного права та процесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
(Україна, м. Ужгород)*

ДОПУСТИМІСТЬ ВТРУЧАННЯ У СІМЕЙНЕ ЖИТТЯ ПІД ЧАС «КОВІДНОГО» ТА «ПОСТКОВІДНОГО» ЕТАПІВ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Поширення вірусу SARS-CoV-2 у 2020 році зумовило зміни в житті кожної людини, поставило перед державою гостро питання виконання позитивних зобов'язань щодо гарантування права на життя, здоров'я, свободи пересування, захисту приватного та сімейного життя тощо. Сподівання багатьох, що у 2021 році ми повернемося до звичного укладу життя, яке мало місце до 2020 року, не справдилися. Вже очевидним є те, що ми перебуваємо у новому етапі суспільного розвитку – «ковідному»

та очікування на повернення у «доковідний» стан можуть так і не реалізуватися. Дедалі явним видається саме «постковідний» етап суспільного розвитку у найближчому майбутньому.

«Ковідний» етап характерний втручанням та обмеженням низки основних прав людини. Карантинні обмеження, закриття кордонів, обмеження свободи пересування вплинули і на сімейне життя людини.

Під захистом ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод перебуває як приватне, так і сімейне життя особи. Практика ЄСПЛ підтвердила доволі широке тлумачення поняття «сімейне життя», що не обмежується тільки відносинами осіб в офіційному шлюбі, але може охоплювати фактичні «сімейні зв'язки» [1]. Крім того, питання сімейного життя може торкатися і відносин між братами та сестрами [2], свободи розірвання шлюбу [3], встановлення біологічного батьківства, а також права особи на інформацію про те, хто її генетичні батьки [4; 5] та інші. Ми вже обґрунтували, що із врахуванням практики ЄСПЛ сімейне життя слід вважати однією із частин приватного (особистого) життя людини [6, с. 60].

Пандемії COVID-19 призвела і до втручань у сфері сімейного життя особи, це і питання роз'єднання сімей, права на контакт та спілкування між членами сім'ї, доступ до суду для захисту сімейних прав, навіть питання поховання членів родини і т.п. Доволі відомою для всього світу стала проблема минулого року, коли через пандемію COVID-19 і закриті кордони іноземці із 27 зарубіжних держав (батьки дітей, народжені сурогатними матерями в Україні) не мали змоги в'їхати на територію України та возз'єднатися з 161 генетично спорідненими з ними дітьми [7]. Переважно проблему вирішували дипломатичним шляхом.

За таких умов постає питання про допустимість втручання у сімейне життя під час «ковідного» та «постковідного» етапів суспільного розвитку.

Право на сімейне життя, гарантоване ст. 32 Конституції України, ст. 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод не є абсолютним і визначено допустимі межі втручання (на підставі закону, якщо це необхідно у демократичному суспільстві і для гарантування інтересів національної та громадської безпеки, або економічного добробуту держави, або запобігання зворушенням, злочинам, або захисту здоров'я, моралі, прав та свобод інших людей), що утвердилися і у практиці ЄСПЛ.

Отож, будь які втручання у право на сімейне життя повинно ґрунтуватися на законі. Кабінет Міністрів України 11 березня 2020 р. видав постанову № 211, якою було встановлено карантин на всій території України [8], 25 березня 2020 р. був навіть введений режим надзвичайної ситуації.[9] На разі в Україні запроваджено адаптативний карантин до 30 червня 2021 року, і є підстави передбачати його продовження і надалі.

Втручання у сімейне життя у «ковідному» періоді повинно бути легітимним. За офіційними даними ВООЗ станом на 28 квітня 2021 року загалом у світі захворіло 148 329 348 людини на COVID-19, померло 3 128 962 людей, введено 983 410 283 доз вакцин [10]. Оголошення ВООЗ пандемії, ситуація із поширенням вірусу SARS-CoV-2, його мутація та поява нових штамів, зростання захворюваності, вочевидь легітимують втручання у права людини.

Водночас втручання повинні бути і необхідними у демократичному суспільстві. У такому випадку слід аналізувати кожен випадок індивідуально із врахуванням загальної ситуації в державі, певному регіоні та робити оцінку необхідності втручання у відповідне право за таких обставин.

Крім того, слід відмітити, що доволі відчутними в умовах пандемії COVID-19 стали проблеми ефективного захисту сімейних прав у судах. Розгляд справ в Україні розтягується на роки і до незавершеної судової реформи, відсутності достатньої кількості судді додалися карантинні обмеження, що призвело до

того, що швидко розглядаються тільки термінові вимоги для реагування на факти домашнього насильства. Спори між батьками щодо дітей, подружжям щодо поділу майна і навіть справи про розірвання шлюбу доволі довго розглядаються, часто переносяться на місяці. Така ж ситуація мала місце і в зарубіжних державах. Так, протягом двох місяців (березень-травень 2020 р.) у Франції та Іспанії суди розглядали тільки міжнародні справи про викрадення дітей, а також про запобіжні заходи у випадку домашнього насильства [11].

Ще однією проблемою є питання рівності і в умовах пандемії COVID-19 жінки у сім'ї в умовах дистанційної роботи, дистанційного навчання зіткнулися із проблемою збільшеного навантаження (виконання робочих та сімейних обов'язків, організації навчання дітей і т. п.). Перебування членів сім'ї в одному приміщенні тривалий час зумовило і збільшення фактів насильства і водночас обмежило доступ до послуг та інституцій належного реагування на такі порушення.

Таким чином, право на сімейне життя є одним із основних природних прав людини з позиції гідності та в «ковідний» період воно зазнає втручання, що може бути предметом судових оскаржень, у тому числі і до ЄСПЛ. Чи були такі втручання необхідними у демократичному суспільстві Європейський суд з прав людини буде оцінювати із врахуванням конкретних обставин справи, станом із захворюваністю на COVID-19 у відповідній державі, доцільністю вжитих державою заходів по боротьбі з пандемією.

Водночас вже очевидним є те, що у «постковідний» період питання захисту прав людини, допустимості втручання у право на сімейне життя буде таким же нагальним як і зараз. Ми переконані, що в майбутньому питання гідності та прав людини, їх утвердження та захисту за будь-яких умов, у тому числі при надзвичайних ситуаціях має бути першоосновою державної політики і головною засадою правового регулювання. При цьому технологічний прогрес, диджиталізація зумовлюють і

перегляд традиційних підходів до захисту права на сімейне життя та інших прав людини.

Список використаних джерел:

1. Case of Kroon and others v. the Netherlands, 27 October 1994, application n. 18535/91. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57904%22%5D%7D> (дата звернення: 28.04.2021).

2. Case of Boughanemi v. France, 24 April 1996, application n. 22070/93. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57991%22%5D%7D> (дата звернення: 28.04.2021).

3. Case of Airey v. Ireland, 9 October 1979, application n. 6289/73. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57420%22%5D%7D> (дата звернення: 28.04.2021).

4. Рішення ЄСПЛ у справі «Мікулич проти Хорватії» від 7 лютого 2002 року, № 53176/99. URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=472> (дата звернення: 28.04.2021).

5. Case of Odièvre v. France, 13 February 2003, application n. 42326/98. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2242326/98%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-60935%22%5D%7D> (дата звернення: 28.04.2021).

6. Менджул М.В. Допустимі межі втручання у право на приватне життя в умовах пандемії COVID-19. Університетські наукові записки. 2020. № 3-4 (75-76). С. 57-65.

7. Ірина Скачко. Україна потребує нових законів щодо сурогатного материнства – Людмила Денісова. URL: <http://khp.org/index.php?id=1593175046> (дата звернення: 28.04.2021).

8. Постанова КМУ від 11 березня 2020 р. № 211 «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zapobigannya-poshim110320rennyuna-teritoriyi-ukrayini-koronavirusu-covid-19> (дата звернення: 28.04.2021).

9. Розпорядження КМУ від 25 березня 2020 р. № 338-р. «Про переведення єдиної державної системи цивільного захисту у режим надзвичайної ситуації». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro->

perevedennya-yedinoyi-derzhavnoyi-sistemi-civilnogo-zahistu-u-rezhim-nadzvichajnoyi-situaciyi-338250320 (дата звернення: 28.04.2021).

10. WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard. URL: <https://covid19.who.int/> (дата звернення: 28.04.2021).

11. Nadia Rusinova. COVID-19 and the Right to Respect for Family Life under Article 8 ECHR. URL: <https://eapil.org/2020/06/01/the-interplay-between-covid-19-and-the-right-to-respect-for-family-life-under-article-8-echr/> (дата звернення: 28.04.2021).

МЕХ ЮЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності*

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(Україна, м. Харків)*

ЧЕРВЯКОВА ОЛЕНА БОРИСІВНА

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права*

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(Україна, м. Харків)*

**ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРИВАТНОГО
ЖИТТЯ ГРОМАДЯН В ПЕРІОД КАРАНТИННОГО РЕЖИМУ**

Право особи на приватність є одним з її фундаментальних прав. Стаття 8 Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини (далі – Конвенція) [1] покладає на державу обов'язок забезпечити повагу до приватного життя особи шляхом заборони органам державної влади втручатися в здійснення цього права. Винятки становлять випадки, коли втручання здійснюється згідно з законом і є необхідним у демократичному суспільстві, зокрема, для захисту здоров'я або

КОСЛОВА ОЛЬГА ІВАНІВНА

КРИТЕРІЙ ПРОПОРЦІЙНОСТІ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА
ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ..... 105

KOSTENKO INESA

THE IMPACTS OF THE SPACE INDUSTRY ON COVID-19 IN THE
ASPECTS OF WHO GLOBAL STRATEGY ON HEALTH,
ENVIRONMENT AND CLIMATE CHANGE.....113

КРИЖНА ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА

РЕЄСТРАЦІЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК,
ПОВ'ЯЗАНИХ З COVID-19.....117

КУЛІБАБА ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

КАРАНТИННІ ОБМЕЖЕННЯ ДЛЯ ЕЛЕКТРОПОСТАЧАЛЬНИКІВ.....125

МЕНДЖУЛ МАРІЯ ВАСИЛІВНА

ДОПУСТИМІСТЬ ВТРУЧАННЯ У СІМЕЙНЕ ЖИТТЯ
ПІД ЧАС «КОВІДНОГО» ТА «ПОСТКОВІДНОГО»
ЕТАПІВ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ131

МЕХ ЮЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

ЧЕРВЯКОВА ОЛЕНА БОРИСІВНА

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРИВАТНОГО
ЖИТТЯ ГРОМАДЯН В ПЕРІОД КАРАНТИННОГО РЕЖИМУ136

ОКОЛОТ МАКСИМ ГЕННАДІЙОВИЧ

ВСТУП НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ У ПЕРІОД КАРАНТИНУ143

ПРОНЕВИЧ ОЛЕКСІЙ СТАНІСЛАВОВИЧ

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ЩОДО КАРАНТИНУ ЛЮДЕЙ:
СТАН ЛЕГАЛЬНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ.....147

РОЖЕНКО ОЛЕКСАНДРА ВІКТОРІВНА

ПУБЛІЧНИЙ ІНТЕРЕС В СФЕРІ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ
ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСНОЇ ХВОРОБИ SARS-COV-2.....155

РОМАНЕНКО ЛЮДМИЛА ВІТАЛІЇВНА

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ.....157

САВЧИН МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ

ПОДОЛАННЯ ПАНДЕМІЇ ТА SUSTAINABLE DEVELOPMENT:
РОЛЬ ЮРИДИЧНИХ ЗАСОБІВ.....162

Науково-практичне видання

**Права людини в «ковідному» світі
(14 травня 2021 року, Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків).**

Збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень
за матеріалами
Міжнародної науково-практичної конференції.

*Видається мовою оригіналу в авторській редакції.
Відповідальність за зміст наукової праці несе автор.*